

Asia: VN/25041/2020

Henkilötunnusjärjestelmän uudistamista koskevat säädös- ja muut ehdotukset

Luonnos hallituksen esitykseksi

Yleiset huomiot esityksen tavoitteista

Esityksen tavoitteena on uudistaa henkilötunnusjärjestelmää mahdollistamalla henkilötunnuksen myöntäminen ulkomaalaisille nykyistä laajemmin, mahdollistamalla sähköinen etärekisteröityminen väestötietojärjestelmään, kehittämällä väestötietojärjestelmän identiteetinhallintaa sekä luomalla edellytykset kokonaan uuden henkilötietoriippumattoman yksilöintitunnuksen käyttöönotolle henkilötunnuksen rinnalle. Henkilötunnuksen rakennetta ehdotetaan muutettavaksi poistamalla siitä tieto henkilön sukupuolesta. Uudistuksen tarkoituksena on myös varmistaa henkilötunnusten riittävyys.

Ehdotuksilla olisi laajoja vaikutuksia sekä ihmisiin että kaikkiin organisaatioihin, jotka käsittelevät toiminnassaan henkilötunnusta. Esitysluonnoksen mukaan ehdotuksilla olisi myönteisiä vaikutuksia erityisesti tietosuojaan, ihmisten yhdenvertaisuuteen ja sukupuolten tasa-arvoon sekä sukupuolivähemmistöjen asemaan.

Veronmaksajain Keskusliitto pitää esityksen tavoitteita kannatettavina jäljempänä uutta yksilöintitunnusta koskevin varauksin.

Huomiot mahdollisuuteen saada henkilötunnus jo Suomessa oleskeluun oikeuttavaa lupaa tai rekisteröintiä koskevan hakemuksen perusteella (1. lakiehdotuksen 9 ja 22.2 §)

-

Huomiot mahdollisuudesta tallettaa ulkomaalaisen henkilön tiedot väestötietojärjestelmään ulkoisen palveluntarjoajan oleskelulupa-asiassa tekemän henkilöllisyydestä varmistumisen perusteella (1. lakiehdotuksen 22.3 §)

-

Etärekisteröintimenettelyä koskevat huomiot (1. lakiehdotuksen 9 a–9 d ja 34 a §)

-

Sukupuolineutraalia henkilötunnusta koskevat huomiot

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi henkilötunnukseen sisältyvän yksilönumeron rakennetta siten, että siitä ei enää kävisi ilmi henkilön sukupuoli. Yksilönumero olisi muutoksen myötä sukupuolesta riippumaton kolminumeroinen luku. Uudet henkilötunnukset annettaisiin ehdotuksen mukaan sukupuolineutraalina vuodesta 2027 alkaen. Ennen tätä annetut henkilötunnukset pysyisivät ennallaan. Sukupuoltaan korjaavalla henkilöllä olisi nykytilaa vastaavasti oikeus saada sukupuolen vahvistamisen perusteella uusi henkilötunnus, jonka yksilönumero annettaisiin nykykäytännön mukaisesti miehillä parittomana ja naisille parillisena. Näin tieto henkilön transsukupuolisuudesta ei olisi pääteltävissä henkilötunnuksesta sen muuttamisen jälkeen.

Veronmaksajain Keskusliitto pitää ehdotusta henkilötunnuksen sukupuolisidonnaisuudesta luopumiseksi sekä esityksessä ehdotettua sääntelytapaa kannatettavana.

Uutta yksilöintitunnusta koskevat huomiot

Esityksessä ehdotetaan luotavaksi henkilötunnuksen rinnalle uusi yksilöintitunnus. Yksilöintitunnus olisi tarkoitettu henkilön yksiselitteiseen yksilöimiseen, ja se annettaisiin kaikille väestötietojärjestelmään rekisteröidyille henkilöille. Toisin kuin henkilötunnus, yksilöintitunnus ei sisältäisi minkäänlaisia henkilötietoja. Yksilöintitunnus olisi laajasti saatavissa väestötietojärjestelmästä ja sen käyttöönotto olisi ehdotuksen mukaan täysin vapaaehtoista. Kullakin organisaatiolla olisi itse mahdollisuus päättää, ottaako se yksilöintitunnuksen omassa toiminnassaan käyttöön henkilötunnuksen rinnalle tai sen sijaan. Jos yksilöintitunnus otettaisiin käyttöön yhteiskunnan ensisijaisena yksilöivänä, päätettäisiin tästä myöhemmin erikseen. Uudella yksilöintitunnuksella ei esityksen mukaan olisi vaikutuksia niihin organisaatioihin, jotka eivät sitä ottaisi käyttöön. Yksilöintitunnuksen käyttöön ottava organisaatio vastaisi tiedonvaihdon järjestämisestä niiden organisaatioiden kanssa, jotka eivät omassa toiminnassaan käsittele yksilöintitunnusta.

Uutta yksilöintitunnusta koskevat säännökset on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2023. Yksilöintitunnus annettaisiin mainitusta päivästä lähtien henkilölle, kun hänen tietonsa kirjataan ensimmäisen kerran väestötietojärjestelmään. Lisäksi yksilöintitunnus annettaisiin muutoksen voimaan tullessa jokaiselle elossa olevalle henkilölle, jonka tiedot on aiemmin kirjattu väestötietojärjestelmään.

Veronmaksajain Keskusliitto pitää kyseenalaisena, onko väestötietojärjestelmään henkilötunnuksen rinnalle luotavalla, kokonaan henkilötietoriippumattomalla yksilöintitunnuksella tällä hetkellä aitoa tarvetta ja onko sillä saavutettavissa sellaisia hyötyjä, joita muutoksella tavoitellaan.

Kaikilla henkilötunnuksen rakenteeseen tehtävillä muutoksilla on laajoja vaikutuksia erilaisiin tietojärjestelmiin ja niiden kustannusvaikutukset ovat merkittäviä. Vaikka yritykset voivat tässä vaiheessa pitkälti välttyä uudistuksen aiheuttamilta kustannuksilta pidättäytymällä tunnuksen käyttöönotosta, on esityksessäkin todettu mahdolliseksi, että tunnus myöhemmin korvaisi henkilötunnuksen. Uudistuksesta yhteiskunnalle ja eri organisaatioille koituvien kustannusten määrää pitkällä aikavälillä on esityksen perusteella tästä syystä vaikea arvioida.

On olemassa riski, että yksilöintitunnuksen käyttö laajenee ennakoimattomasti, mikäli esimerkiksi verohallinto tai kansaneläkelaitos päättää sen käyttöönotosta tiedonvälityksen yksilöintitapana. Jos tiedonvaihto muuta yksilöintitapaa käyttäen vaikeutuu, voi uuden yksilöintitunnuksen valinnainenkin käyttöönotto viranomaistoiminnassa tosiasiallisesti pakottaa organisaatiot uuden tunnuksen käyttöönottoon. Jos uusi yksilöintitunnus otetaan käyttöön, edellyttää Veronmaksajain Keskusliitto lainsäädännöllä varmistettavan, ettei viranomaisilla ole mahdollisuutta ottaa yksilöintitunnusta yksinomaiseksi tunnistamistavaksi ja ettei yksilöintitunnuksen käyttöönotto viranomaisissa hankaloita viranomaisasiointia aiemmasta.

Muut hallituksen esitystä ja alustavaa asetuseronnosta koskevat huomiot

-

Kysymys vain ministeriöille: Seuraako esitykseen sisältyvistä muutosehdotuksista muutostarpeita hallinnonalanne lainsäädäntöön? Jos kyllä, mihin lakeihin muutoksia on tarpeen tehdä ja onko muutokset tarpeen sisällyttää esitykseen liitelakeina?

-

Informaatio-ohjauksen suunnitelma

Ovatko toimenpidesuositukset oikean suuntaisia? Mitä pidätte erityisen hyvänä tai mitä pidätte tarpeettomana?

-

Millä muilla toimenpiteillä henkilötunnuksen kysymistä ainoana tunnistustapana voitaisiin ehkäistä sähköisessä asiointissa, käyntiasioinnissa ja puhelinasiointissa?

-

Mitä säädösmuutostarpeita tai ohjeistuksia tunnistatte eri toimialoilla tai palveluissa, jotta henkilötunnuksen kysymistä ainoana tunnistustapana voitaisiin ehkäistä?

-

Mitä säädösmuutostarpeita tunnistatte, että tunnistustapahtuma olisi tarpeeksi luotettava palvelutapahtumaan nähden ja näettekö tarvetta velvoittaa laajemmin vahvan sähköisen tunnistamisen käyttöön (millä toimialoilla, missä palveluissa)?

-

Henkilötunnuksen vaihtamiskynnyksen madaltamista koskeva arviomuistio

Kommentit muistioon

-

Malinen Kati
Veronmaksajain Keskusliitto ry